

**VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE II
PSY760**

KOMBINOVANÉ STUDIUM

Fakulta sociálních studií MU
2013

VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE II

Základní charakteristika:

Kurz je realizován v jarním semestru a navazuje na výuku vývojové psychologie I (PSY703). Kurz se věnuje kognitivnímu, emocionálnímu a sociálnímu vývoji osobnosti, rovněž komplexnějšímu pohledu na jednotlivé etapy vývoje a na další speciální témata. Cílem kurzu je osvojení základních pojmů, poznatků a některých teorií, porozumění komplexu dynamických procesů psychického vývoje, pochopení vývojových trendů a zákonitostí vývoje a integrování těchto poznatků do obrazu celoživotního utváření osobnosti.

Určeno:

studenti bakalářského studia psychologie (kombinované studium)

Vyučující a garant programu:

Mgr. Lenka Lacinová, Ph.D., e-mail: lacinova@fss.muni.cz
tel. 549495188
konzultační hodiny středa 10.00 – 11.30
kancelář č. 246, IVDMR a katedra psychologie FSS MU

Vyučující a konzultanti:

Mgr. Lenka Lacinová, Ph.D., e-mail: lacinova@fss.muni.cz
Mgr. Kristina Kicková, e-mail: 416519@mail.muni.cz

Konzultace:

Téma své seminární práce či jakoukoli jinou otázku z vývojové psychologie můžete konzultovat s garantem předmětu.

Co nelze konzultovat a o čem v žádném případě nelze diskutovat:

- pokyny obsažené v sylabu – tzn. jakákoliv pravidla, požadavky, termíny, atd.
- hodnocení již opravených seminárních prací - dodržení všech základních pokynů pro psaní seminární práce (obsah, rozsah, forma, literatura) přibližně odpovídá minimálnímu počtu bodů za seminární práci nutných k zápočtu, ohrazování se proti dle subjektivního dojmu nízkému počtu bodů je proto bezpředmětné

Výše zmíněné problémy nebudou nikým z vyučujících konzultovány a i e-maily s dotazy na ně mohou zůstat bez odpovědi.

Jakékoli výjimky (individuální studijní plán, uznání předmětu apod.) je nutné řešit s garantkou kurzu na počátku semestru, **nejpozději do 5. 3. 2013**. Další výjimky v průběhu semestru lze udělovat pouze **v odůvodněných případech na základě oficiální omluvenky v IS**.

Pokyny pro psaní seminárních prací

Při psaní obou písemných úkolů se řiďte níže uvedenými pokyny.

Forma:

Nutností je důsledné odkazování se na zdroje dle citačních standardů APA (viz dokument ve Studijních materiálech nebo http://www.lib.sfu.ca/researchhelp/writing/citing_guides/apa.htm) a dodržování **zásad psaní odborného textu**.

Literatura:

Předpokládá se, že student vystaví (= zdroje jsou využity jako nosný podklad textu, nikoli použity jako samoučelná citace) svou **práci na nejméně 4 odborných zdrojích z oblasti vývojové psychologie, přičemž využije kromě monografií minimálně jednu empirickou studii uveřejněnou v odborném recenzovaném tisku** (český – např. Československá psychologie, Psychológia a patopsychológia dieťaťa – a zahraniční – např. Developmental Psychology, Child Development aj.– využijete fulltextových databází MU). **Za využití empirické studie není považován případ, kdy se student v seminární práci odkazuje pouze na nevýzkumnou část textu (typicky teoretický úvod, diskuzi).**

Jako odborný zdroj nebude uznávána učebnice – odkazování se na učebnice v seminární práci bude bodově sankcionováno.

Student se může v odůvodněných případech v textu odkazovat i na odborné zdroje z jiných vědeckých disciplín (fyziologie, neurologie, apod.) či na psychologické popularizační knihy, ale s vědomím toho, že při hodnocení práce mu nebudou za tyto zdroje započítávány body za použitou literaturu.

Co je smyslem seminární práce a co je též součástí hodnocení seminární práce?

V seminární práci prokazuje, že jste schopni si v rámci zvoleného tématu najít dostatečně zúžené podtéma a náležitě ho zpracovat. Svou seminární práci dále prokazuje, že jste schopni dohledat si ke zvolenému tématu relevantní odborné zdroje a dovedete s odbornými zdroji dobře pracovat - tzn. spojovat závěry jednotlivých studií do nových souvislostí, vyvozovat na jejich základě vlastní hypotézy apod. Odbornými zdroji jsou monografie a články z odborných periodik (dostupné např. v knihovně FSS či v elektronické podobě prostřednictvím fulltextových databází: <http://knihovna.fss.muni.cz/KnihovnaFSS/eiz.php>) apod., nikoli učebnice (např. učebnice autorů – Čačka, Vágnerová; Langmeier, Krejčířová; Nakonečný; Atkinsonová; Plháková). Práci prokazuje znalost a dovednost citačních standardů APA.

Hodnocení seminární práce:

Bodově se hodnotí míra vyhovění výše uvedeným kritériím i dodržení základních pokynů k psaní seminární práce (viz. ppt prezentace ve složce Jak psát odborný text ve Studijních materiálech IS). Bodové hodnocení využívá princip přičítání, nikoli odečítání. Tedy – splněním základních požadavků pro psaní seminární práce (obsah, rozsah, forma, literatura, citace) získává student minimální, nikoli maximální, počet bodů nutných k udělení zápočtu. Studenti obvykle v kurzech vývojové psychologie dostávají nejen bodové ohodnocení seminární práce, ale též ohodnocení slovní. Povinností vyučujících není studentům tato slovní hodnocení seminárních prací poskytovat v těch případech, kde student nedodržel základní pokyny pro psaní práce. Slovní hodnocení zejména v případě, že je kritické, má sloužit k tomu, aby student pochopil, v čem má v psaní odborného textu rezervy a z čeho se může při psaní dalšího textu poučit. Schopnost přijmout zpětnou vazbu a poučit se z ní patří k základním dovednostem budoucího psychologa.

Vrácení seminární práce:

Seminární práce může být vrácena v případě, že celkový součet bodů nedosáhne požadovaného minima, či v případě, že nedodržíte kterýkoliv ze základních pokynů k psaní seminární práce (viz. výše). Práce, které nedosáhnou minimálního počtu bodů, budou vráceny k přepracování.

Seminární práci lze přepracovat pouze jednou.

Oprava seminární práce:

Pokud bude studentovi text vrácen k přepracování, je nezbytné, aby text přepracoval nejen s ohledem na přímo zmíněné komentáře, ale i s ohledem na dosažené body v jednotlivých sekcích. Ve slovním hodnocení lze obvykle postihnout jen některé (obvykle ty nejvýraznější) nedostatky či kvality práce, předpokládá se proto, že student je schopen si tyto komentáře „generalizovat“ a propojit je s požadavky uvedenými v sylabu. **Přepracované práce odevzdejte nejpozději 4 dny před zkouškou emailem vyučujícímu (který práce hodnotí) a znovu je vložte do Odevzdávání Přepracované seminární práce PSY760.** Z celkového hodnocení přepracované práce se automaticky odečítá 5 bodů jako sankce za předchozí nezdařený pokus.

Upozornění:

Seminární práce vypracovávajíte samostatně s použitím relevantní literatury. Dbejte na důsledné odkazování se na zdroje a **dodržování citačních pravidel.**

Práce jiných autorů vydávané za vlastní jsou považovány za **plagiát**. Za plagiát je považována i seminární práce, v níž bez odkazu na zdroj prezentujete myšlenky jiného autora (a to i v případě, že věty nejsou kopírovány doslovně).

Výše uvedené počiny jsou automaticky postupovány k řešení **disciplinární komisi.**

Obsahové a časové rozvržení kurzu

1. týden

Konzultace 23. 2. 2013

L. Lacinová: *Batolecí období*

Prostudování sylabu, individuální seznámení s požadavky, základní literatura pro přípravu na zkoušku – informace. Výběr témat pro psaní prací, individuální příprava zahrnující studium odborné literatury a základních učebnic. Individuální studium problémových okruhů (viz níže), orientace v základní literatuře a studijních textech. Individuální konzultace.

2. - 4. týden

Zpracovávání 1. písemného úkolu + individuální studium problémových okruhů

Odevzdání 1. písemného úkolu: 31. 3. 2013

5. týden

Konzultace 23. 3. 2013

L. Lacinová: *Adolescence a „vynořující se dospělost“*.

Individuální konzultace.

6. – 9. týden

Individuální studium problémových okruhů. Psaní závěrečné seminární práce.

10. týden

Konzultace 27. 4. 2013

L. Lacinová *Aplikační možnosti vývojové psychologie*.

Individuální konzultace.

11. - 13. týden

Individuální studium problémových okruhů, příprava za závěrečný písemný test. Psaní závěrečné seminární práce.

Odevzdání závěrečné seminární práce: 12. 5. 2013

1. písemný úkol

1. písemný úkol - odevzdání 31. 3. 2013

Na základě studia odborné literatury (zejména časopisů obsahujících výzkumná sdělení) jako **první písemný úkol zpracujete anotaci svojí závěrečné seminární práce**. Pro uspokojivé splnění tohoto písemného úkolu, ale i vypracování závěrečné seminární práce je skutečně nezbytné seznámit se s podobou výzkumných studií v odborných periodících: např. *Československá psychologie*, *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, doporučeny jsou výzkumné studie uveřejněné v recenzovaných zahraničních časopisech, které naleznete v elektronických databázích dostupných z <http://knihovna.fss.muni.cz/KnihovnaFSS/eiz.php> - např. *Child Development*, *Developmental Psychology* aj. Využití zahraničních zdrojů doporučujeme zejména proto, že mnohá témata nejsou dosud v našem prostředí výzkumně řešena.

Cílem prvního písemného úkolu je navrhnout, popsat a zdůvodnit specifikaci zúženého tématu závěrečné seminární práce, najít k danému tématu relevantní zdroje – jedná se o tzv. anotaci. Přípravou této anotace již v polovině semestru získáte zpětnou vazbu na vymezení tématu práce a relevantnosti zdrojů pro její zpracování. Tuto zpětnou vazbu můžete při samotném vypracovávání závěrečné práce dobře zhodnotit. Ukázka vzorové anotace bude umístěna ve Studijních materiálech.

Rozsah:

Nejméně 1 normostrana (1800 znaků s mezerami) a max. 2 normostrany (3600 znaků s mezerami). Do počtu znaků se započítává pouze vlastní text (tedy bez seznamu literatury).

Struktura anotace:

- 1) Stručný a výstižný popis problému, který jste si vybrali jako zúžené a specifikované téma své závěrečné seminární práce (viz níže Témata závěrečných seminárních prací) – cca 800 znaků s mezerami.
- 2) Stručné nastínění dosavadní úrovně znalostí o tématu – cca 800 znaků s mezerami.
- 3) Návrh otázky, kterou byste chtěli vypracováním závěrečné seminární práce zodpovědět - cca 200 znaků s mezerami.
- 4) Seznam odborných zdrojů, ze kterých budete při zpracovávání závěrečné seminární práce vycházet (pro účel anotace uveďte 4 zdroje, které jsou považovány za minimální počet pro splnění úkolu vypracování závěrečné seminární práce – hodnocena je adekvátnost výběru a způsob uvedení bibliografického údaje – APA formát viz dokument ve Studijních materiálech).

Jinými slovy – máte si vybrat určitý problém vývojové psychologie v rámci zastřešujícího tématu (viz níže). Pomocí odborných zdrojů zjistit, jak byla daná problematika doposud zkoumána, co se o daném problému ví/neví. Na základě tohoto studia se zamyslet, co by bylo dál potřeba vědět, jaké otázky zodpovědět a také proč (co by případné odpovědi na otázky přinesly, jak by mohly změnit praxi apod.). Tyto úvahy jsou součástí přípravy na zpracovávání závěrečné seminární práce.

Písemný úkol (anotace) se odevzdává do složky první seminární práce v odevzdávací 1. písemný úkol předmětu PSY 760.

Zpětná vazba: studenti obdrží zpětné vazby nejpozději do 10. 4. 2013 prostřednictvím poznámkového bloku v IS. Anotace může být přijata ještě 3. 4. 2013 s následující sankcí: za každý den zpoždění ztrácí studenti 1 bod z celkového hodnocení.

Práce zaslané po tomto termínu nebudou přijaty!

Pro získání zápočtu je nutné 1. písemný úkol odevzdat, není však stanoven minimální počet bodů. „Kvalitní vypracování úkolu“ tedy není podmínkou pro získání zápočtu, ale jeho pečlivé zpracování může značně vylepšit celkové bodové skóre a tedy i výslednou známku, proto doporučujeme věnovat práci dostatečnou pozornost).

Závěrečná seminární práce

Závěrečná seminární práce – odevzdání 12. 5. 2013

Témata závěrečných seminárních prací pro období jaro 2013

1. Citová vazba (attachment) a utváření blízkých emočních vztahů v ontogenezi
2. Problematika dospělosti (nebo stáří) v life span perspektivě. Zisky, ztráty a jejich optimalizace a kompenzace

Témata seminárních prací jsou formulována obecně. Téma seminární práce doporučujeme konzultovat s kontaktní osobou kurzu PSY760. Je vhodné věnovat se specifikům normálního psychologického vývoje (tedy vyhybat se vývoji patologickému – např. demence, Alzheimerova choroba pro období stáří).

Doporučení: Pokuste se v rámci vybraného tématu odpovědět na dílčí otázky, jinými slovy zužte téma na specifický problém, který reflektuje již samotný název práce.

Př. Téma: Citová vazba (attachment) a utváření blízkých emočních vztahů v ontogenezi

Název: Specifika utváření intimních vztahů u dospělých mužů a žen (rozdíly)

Rozsah:

Rozsah seminární práce je **nejméně 9 000 znaků s mezerami** (5 normostran) a **maximálně 10 800 znaků s mezerami** (6 normostran). Práce, které nedodrží stanovený rozsah (minimální počet znaků), budou vráceny, překročení max. limitu bude sankcionováno v bodovém hodnocení. Do počtu znaků se nezapočítává úvodní strana a seznam literatury.

Forma:

Nutností je důsledné odkazování se na zdroje dle citačních standardů APA a dodržování **zásad psaní odborného textu** (viz. ppt prezentace ve složce „Jak psát odborný text“ ve Studijních

materiálech). **Seminární práce do vývojové psychologie má být odborným textem přibližně odpovídajícím přehledové studii.**

Odevzdávání závěrečných seminárních prací

Seminární práci je nutné odevzdat nejpozději **12. 5. 2013**

Práce se odevzdává ve formátu .doc do složky **Závěrečné seminární práce v odevzdávací PSY760.**

Zpětná vazba: studenti obdrží zpětné vazby nejpozději do 20. 5. 2013 prostřednictvím poznámkového bloku v IS. Seminární práce může být přijata ještě 11. 5. 2013 s následující sankcí: za každý den zpoždění ztrácí studenti 1 bod z celkového hodnocení. Práce zaslané po tomto termínu nebudou přijaty!

Za odevzdání seminární práce se nepovažuje odevzdání prázdného dokumentu či zjevně poškozeného, nesmyslného či nesprávného dokumentu, ani dokumentu v jiném než zadaném rozsahu či formátu. Zkontrolujte si proto, jaký dokument jste do odevzdávací vložili a zda ho lze bezproblémově otevřít pomocí programu Word. Práce, které nedosáhnou minimálního počtu bodů, bude možné přepracovat. **Seminární práci je možné přepracovat pouze jednou.**

Požadavky na ukončení kurzu

Zkouška:

V písemném testu se ověřují znalosti v rozsahu témat pokrytých přednáškami, povinnou literaturou a studijními materiály v IS. Zkouška zahrnuje témata jak z PSY703, tak z PSY760.

Ke zkoušce se studenti mohou přihlásit pouze po získání zápočtu, tj. splní-li všechny požadavky).

Zápočet:

Zápočet je nutnou podmínkou k absolvování písemné zkoušky. Zápočet se získává při splnění těchto požadavků:

- Odevzdání **1. písemného úkolu 31. 3. 2013.**
- **Dosažení stanoveného minimálního počtu bodů za Závěrečnou seminární práci** na téma dle vypsání okruhů (viz výše). Datum odevzdání práce je **8. 5. 2013.**

Hodnocení

Studenti mohou získat celkem 100 bodů, minimální počet bodů je 55

	Maximum bodů	Minimum bodů
Písemný test	50	33
První písemný úkol, kritéria pro hodnocení: <ul style="list-style-type: none">• Identifikace a popis vývojově-psychologického tématu až 5b.*• Relevantnost vybraných zdrojů, užití APA až 5b.*	10	0
Druhá seminární práce, kritéria pro hodnocení: <ul style="list-style-type: none">• Tvořivé zpracování tématu (přínos, nový pohled, schopnost kritického psychologického myšlení) až 20b.*• Rozsah, struktura, forma, název odpovídající obsahu až 10b.*• Použitá literatura, práce s literaturou, citace až 10b.*	40	17

*Pozn.: Splnění minimálních požadavků neznamena automaticky maximální bodové hodnocení.

100-90	A – vysoce nadstandardní výkon; student(ka) perfektně zvládl(a) obsah kurzu a prokázal(a) vysoce nadprůměrné znalosti a dovednosti ve všech oblastech PSY760
90-80	B - nadprůměrný výkon; student(ka) zvládl(a) obsah kurzu a prokázal(a), že je schopen/schopna v některých oblastech v rámci PSY760 podávat výborné výkony
79-70	C - adekvátní splnění podmínek kurzu; prokázání zcela přijatelné úrovně znalostí a dovedností v rámci oblastí PSY760
69-60	D - mírně podprůměrné vyhovění požadavkům kurzu, student(ka) má v některých znalostech a dovednostech v rámci oblastí PSY760 více „slabých míst“, kterým by se ještě měl(a) věnovat
59-55	E - splnění požadavků kurzu na nejnižší přijatelné úrovni; student(ka) by se měl(a) snažit své znalosti a dovednosti v rámci oblastí PSY760 značně zlepšit a rozšířit
54 a nesplnění minimálního počtu bodů v jednotlivých požadavcích	F - nevyhovění podmínkám kurzu, prokázání nepřijatelně nízké úrovně znalostí a dovedností v rámci oblastí PSY760

Tematické okruhy – ke studiu

Základní studijní literaturou pro kurz jsou kromě materiálů v IS následující učebnice:

Langmeier, J., & Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum.

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum.

• Vývoj myšlení a řeči, učení

Piagetova periodizace kognitivního vývoje (asimilace a akomodace, grupování, senzomotorická a symbolická schemata, předpokem, egocentrické myšlení). Kognitivní model vývoje mysli. Intelligence. Vývoj řeči – předřečové aktivity, teorie vývoje řeči (Vygotskij), pojem interiorizace, zóna nejbližšího vývoje. Charakteristika procesu učení, význam rituálů v předškolním věku.

Povinná literatura:

Langmeier, J., & Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. – prostudujte strany 19 – 100

Piaget, J., & Inhelderová, B. (1997). *Psychologie dítěte*. Praha: Portál.

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte pasáže o kognitivním vývoji a vývoji řeči

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum. – prostudujte pasáže o kognitivním vývoji

Doporučená literatura:

Brierley, J. (1996). *7 prvních let života rozhoduje*. Praha: Portál.

Matějček, Z., & Langmeier, J. (1986). *Počátky našeho duševního života*. Praha: Panorama.

Millarová, S. (1978). *Psychologie hry*. Praha: Panorama.

Odehnal, J. (1976). Vývoj sociálních interakcí v 1. roce života dítěte. *Československá psychologie*, 3, s. 240 – 241.

Pouthas, V., & Jouen, F. (2000). *Psychologie novorozence*. Praha: Grada.

Verny, T., & Kelly, J. (1993). *Tajomný život dieťaťa pred narodením*. Bratislava: SPN.

Vygotskij, L.S. (2004). *Psychologie myšlení a řeči*. Praha: Portál.

Vygotskij, L.S. (1976). *Vývoj vyšších psychických funkcí*. Praha: SPN.

- **Emocionální vývoj**

Ontogeneze emocí a její souvislosti s růstem a zráním. Emočně bohatá životní období – stadium negativismu, puberta. Pojem emocionální inteligence. Sociální souvislosti emocí. Jak naučit děti chápat a kontrolovat své emoce. Teorie rané citové vazby (opakování viz VP I.)
Speciální témata: postnatální deprese a její možný vliv na emocionální vývoj dítěte, vliv způsobu výchovy na emocionální a osobnostní vývoj.

Povinná literatura:

Stuchlíková, I. (2002). *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál. - prostudujte strany 95 – 103

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. - prostudujte pasáže o emočním vývoji.

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum. - prostudujte pasáže o emočním vývoji.

Ainsworth, M. D. S., & Bowlby, J. (1991). *An Ethological Approach to Personality development*. *American Psychologist*, 46 (4), pp. 333 – 341. Uloženo ve Studijních materiálech

Doporučená literatura:

Bowlby, J. (2010). *Vazba. Teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.

Bowlby, J. (2012). *Odloučení. Kritické období raného vztahu mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.

Bowlby, J. (2013). *Ztráta. Smutek a deprese*. Praha: Portál. (Nakladatelství knihu připravuje letos k vydání).

Michalčáková, R. (2007). *Strachy v období rané adolescence*. Brno: Barrister&Principal. - prostudujte str. 37 – 48.

Švancara, J. (1962). Kriteria dětského citového vývoje. *Čs. Pediatrie 7-8*, 607–614.

Švancara, J. (1979). *Emoce, city a motivace*. Praha: SPN

- **Vývoj potřeb, motivace, zájmů a hodnot, morálky v průběhu života**

Koncepce a teorie vývoje morálky v pojetích různých psychologických směrů a škol. (Freud, Piaget, Kohlberg, Gilliganová, sociálně-psychologické, sociologické, sociobiologické pojetí vývoje morálky, humanistická koncepcí). Morální vývoj a motivace, seberealizace a hodnoty. Morálka jako existenciální problém. Hodnoty a postoje.

Povinná literatura:

Heidbrink, H. (1997). *Psychologie morálního vývoje*. Praha: Portál.

Doporučená literatura:

Gilliganová, C. (2001). *Jiným hlasem*. Praha: Portál.

- **Vývoj vztahů – rodiče, vrstevníci, blízké vtahy, děti, vnuci**

Sociální poznávání v ontogenezi, rozvoj sociální kompetence. Vývoj důležitosti interpersonálních vztahů, empatie, kooperace, soupeření. Vztah k rodičům a jeho proměny, vztahy k sourozencům. Vztah k vrstevníkům a jeho proměny. Význam školní třídy a školní sociální situace v jednotlivých fázích vývoje dítěte a dospívajícího. Přátelství a kamarádství, jeho zvláštnosti v jednotlivých etapách života člověka. Erotické vztahy, jejich vývoj v období dospívání a v dospělosti. Vývoj rodičovské role a vztahu k dětem v průběhu života. Prarodičovská role a vnuci.

Povinná literatura:

Ričan, P. (1989). *Cesta životem*. Praha: Panorama. – prostudujte strany 27-37.

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte pasáže o vývoji vztahů.

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum. – prostudujte pasáže o vývoji vztahů.

Doporučená literatura:

Durkin, K. (1996). *Developmental Social Psychology*. Oxford: Blackwell Publishers.

Matoušek, O. (1997). *Dospívání chlapců v Čechách a na Moravě*. Praha: Portál.

Problémy a krize v průběhu života

Zvláštnosti jednotlivých období ve vztahu k prožívání životní spokojenosti. Specifické problémy jednotlivých období vývoje. Pojem vývojová krize a životní krize. Specifické problémy se zaměřením se na období dospělosti a stáří. Odpoutávání se od primární rodiny, společenské uplatnění a profesní dráha, budování vztahů a vlastní intimity (intimita vs izolace), manželství a rodinný život, krize středního věku, klimakterium, sexualita. Involuční proces (tělesná a psychická involuce, zhoršování kognitivních funkcí, nemoci), změna sociálních rolí, aktivní stáří, hodnota života. Teorie stárnutí a stáří.

Povinná literatura:

Stuart-Hamilton, I. (1999). *Psychologie stárnutí*. Praha: Portál.

Erikson, E. H. (1999). *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: Nakladatelství LN.

Doporučená literatura:

Haškovcová, M. (1990). *Fenomén stáří*. Praha: Pyramida.

Hayflick, L. (1997). *Jak a proč stárneme*. Praha: Knižní klub. – prostudujte strany 27-33, 64-70, 207-230, 274-288

Sheehyová, G. (1999). *Průvodce dospělostí: šance a úskalí druhé poloviny života*. Praha: Portál.

Švancara, J. (1973). *Psychologie stárnutí a stáří*. Praha: SPN.

- **Aplikovaná vývojová psychologie**

Vývojová diagnostika, školní zralost, poruchy a odchylky od normálního vývoje. Specifika dětského poradenství, výchova, hraniční disciplíny, vývojově psychologické souvislosti duševních poruch.

Povinná literatura:

Langmeier, J., & Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. – prostudujte strany 237 - 313.

Šturma, J. (1995). Školní zralost a její poruchy. In D. Krejčířová, & P. Říčan a kol. (Eds.). *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada. – prostudujte strany 209 – 216.

Doporučená literatura:

Jirásek, J. (1972). Posuzování školní zralosti. *Výchovný poradce*, 2, s. 1–6.

Jirásek, J., & Tichá, V. (1968). *Psychologická hlediska předškolních prohlídek*. Praha: SZN.

Kollárik, K. (1976). Školská zrelost' alebo pripravenosť? *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 3, s. 251-256.

Langmeier, J. (1961). Zralost dítěte pro školu. *Čs. pediatrie*, 10, s. 865–876.

Langmeier, J. (1966/67). O dnešním pojetí školní zralosti. *Předškolná výchova*, 6, s. 141–147.

Mareš, J. a kol. (1997). *Dítě a bolest*. Praha: Grada.

Matějček, Z. (1994). *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál.

Matějček, Z., & Reithar, S. (1963). Otázky školní zralosti našich ústavních dětí. *Čs. psychologie*, 4, s. 338–345.

Nováková R., & Prokopec M. (2002). Školní zralost současných pražských předškolních dětí posuzovaná podle Jiráskova testu školní zralosti. *Hygiena*, 1, s. 13-17.

Literatura ke studiu – jednotlivá vývojová období

- **Prenatální vývoj, období novorozenecké, kojenecké a batolecí**

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 63 - 173.

- **Předškolní věk a mladší školní věk**

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 173 - 319.

- **Adolescence, přechod do dospělosti**

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 321 - 435.

Macek, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál. – prostudujte strany 9 – 82.

- **Dospělost**

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 9 -178.

- **Stárnutí a stáří**

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 178 - 429.

Studijní materiály v IS.